

Ank. till Riksd. kansli den 28 april 1891, kl. 12 midd.

N:o 38.

Lagutskottets utlåtande, i anledning af dels Kongl. Maj:ts proposition med förslag till ändrad lydelse af 17 kap. 4 § handelsbalken, dels ock väckta motioner angående tillägg till nämnda lagrum.

Kongl. Maj:t har den 31 sistlidne januari till Riksdagen aflåtit en så lydande proposition (n:o 22):

»Med öfverlemnande af statsrådets och högsta domstolens i ärendet förda protokoll, vill Kongl. Maj:t härigenom, jemlikt 87 § regeringsformen, föreslå Riksdagen att antaga följande förslag till

Lag

angående ändrad lydelse af 17 kap. 4 § handelsbalken.

Härigenom förordnas, att 17 kap. 4 § handelsbalken skall erhålla följande ändrade lydelse:

Är gäldbunden man död, och hafver någon försträckt penningar, eller varor, till hans begrafning; det skall först gäldas, sedan det gods afskildt är, som förr är sagdt. Dernäst den kostnad, som å egendomens uppteckning skäligen gjord är, sedan läkarelön, läkedom och föda under den dödas sista sjukdom, deras arfvode, som honom deri skött hafva, så ock betjenters och tjenstehjons lön för sista året samt annan arbetares dagspenning eller aflöning för sista sex månaderna.»

Innan denna proposition blifvit till utskottet hänvisad, hade utskottet från Andra Kammaren fått emottaga en inom nämnda kammare af herr *J. A. Fjällbäck* väckt motion, n:o 157, deruti motionären — efter att hafva dels berört de vådor, hvilka en särskildt i våra större städer högt uppdrifven byggnadsspekulation innebure för affärslifvets sunda utveckling och de förluster, som mången gång oförskylt drabbade dem, hvilka under en eller annan form, såsom leverantörer, handtverkare eller blott arbetare, i förlitan på byggnadsföretagets soliditet bidragit till dess utförande, dels ock lemnat en kort redogörelse för de åtgärder, hvarmed amerikansk lagstiftning sökt bereda skydd mot dylika förluster — föreslår:

»att Riksdagen måtte till Kongl. Maj:t ingå med begäran derom, att Kongl. Maj:t täckes låta utarbета och till nästa Riksdag framlägga förslag till lag angående arbetares, handtverkares och leverantörers förmånsrätt i byggnad, i hvars uppförande de tagit del eller hvartill de lemnat material»; börande, i hufvudsaklig öfverensstämmelse med nyss nämnda lagstiftning, grundprinciperna i denna lag blifva, att förmånsrätten, som för närvarande väl endast bör omfatta de personer, som lemna arbete, af hvad slag det vara må, eller material till byggnader, utgår ur byggnaden; att anteckning derom sker i vederbörlig rätts böcker senast vid arbetets fullbordan; att bestämmelser om tiden, då arbetet skall vara fullbordadt, lemnas, och att arbetets afbrytande under viss tid alltid anses liktydigt med arbetets afslutande; att ifrågavarande förmånsrätt går framför hvarje annan, speciellt framför in-teckningar, samt att viss kortare tid bestämmes, efter hvars utgång förmånsrättens gällande kraft upphör, derest ej i anledning af densamma process vid laga domstol anhängiggjorts.

I anledning af ofvan intagna kongl. proposition har slutligen herr *P. G. Petersson* i Brystorp, uti en inom Andra Kammaren väckt och till lagutskottet öfverlemnad motion, n:o 173, under hänvisande till den med arbetsgifvarens och arbetarens inbördes förhållande likartade ställning, som brukare och torpare i flere afseenden intoge gent emot jordegare, hemstält,

»att, utom hvad i den kongl. propositionen finnes intaget, ytterligare tillägg till 4 § 17 kap. handelsbalken måtte bestämmas» så lydande:

»1:o. Är gäldbunden man död, — — — — —

brukare och torpare, som på grund af upprättadt kontrakt ega fordran hos jordegaren för verkställda körslor och arbeten, skola med förmånsrätt utbekomma denna sin fordran i likhet med hvad för öfriga arbetare är stadgadt, dock ej för längre tid än sist förflutna 12 månader.

2:o. Har brukare eller torpare efter i vanlig ordning skedd laga syn fordran för å gården gjorda förbättringar, skall denna hans fordran utgå med förmånsrätt framför de i gården varande in-teckningar, dock med förbehåll att fordran utkräfvdes inom 6 månader från det synen vunnit laga kraft.»

Såsom af det den kongl. propositionen bilagda utdrag af statsråds-protokollet den 31 december sistlidna år framgår, har densamma tillkommit på grund af Riksdagens skrifvelse den 14 maj samma år, deruti Riksdagen af anförda skäl anhöll, det täcktes Kongl. Maj:t låta utarbета och för Riksdagen framlägga förslag till lagbestämmelser, hvarigenom förmånsrätt i gäldbunden arbetsgifvares egendom bereddes icke allenast åt fordran å ogulden arbetslön, som tillkomme fast anstälde arbetare, utan äfven åt dylik fordran, som arbetare utan fast anställning för viss kortare tid hade hos arbetsgifvaren in-nestående.

Uti nämnda skrifvelse framhöll Riksdagen, bland annat, huru som den betänklighet mot införandet af en ny förmånsrätt, som med hänsyn till den allmänna krediten förefunnnes, skulle förlora en väsentlig del af sin betydelse, om såsom vilkor för förmånsrättens tillgodonjutande bestämdes, att arbetslönen skulle vara intjenad och icke för längre tid in-nestående, men ansåg sig Riksdagen böra öfverlemna åt Kongl. Maj:t att pröfva, om en tid af en eller två månader kunde anses lämplig eller tiden till äfventyrs borde utsträckas något derutöfver.

Hvad angår sistnämnda fråga eller för huru lång tid arbetslönen må utgå med förmånsrätt, upplyser berörda statsrådsprotokoll, att, i betraktande af svårigheten att i hvarje fall skilja mellan fast anstälde och tillfällige arbetare, tiden ansetts böra tillmätas så lång, att åt de förre bereddes erforderligt skydd, och i följd deraf satts något längre än för tillfällige arbetare skulle varit behöfligt. Det i enlighet härmed upprättade, nu framlagda lagförslaget har af högsta domstolen lemnats utan anmärkning, och utskottet har för sin del icke funnit något att deremot erinra.

Något vidare steg uti ifrågasatt rigtning anser sig utskottet deremot icke böra förorda. Att, såsom herr Fjällbäck föreslagit, tillerkänna leverantörer eller handverkare, som ej äro till arbetare hänförliga, förmånsrätt i byggnad, i hvars uppförande de tagit del, synes nemligen icke rådligt. I stället för att verka i den af motionären afsedda rigtning, skulle måhända den kraftiga uppmuntran till ett fortsatt kreditmissbruk, som den föreslagna förmånsrätten måste innebära, ytterligare drifva upp spekulationslusten på ifrågasatt område. Härtill kommer, att ett skydd af nu ifrågasatt beskaffenhet för leverantörer och handverkare i långt mindre grad torde vara af behovet påkalladt än i fråga om verkliga arbetare. Det synes nemligen obestriddigt, att de sistnämnde hafva svårare än de förre att genom egen omtanke skydda sig emot förluster af ifrågasatt art, då ju, på sätt i Riksdagens ofvan berörda skrifvelse blifvit framhållet, arbetaren vanligen saknar både tillfälle att förskaffa sig kännedom om arbetsgifvarens affärsställning och förmåga att bedöma densamma. I de flesta fall är arbetaren också nödsakad att för sin och sin familjs bergning fortfarande ställa sin arbetskraft till en arbetsgifvares förfogande, äfven om deennes affärsställning befaras vara rubbad. Så väl leverantören som handverkaren, den senare i den mån han icke på grund af sättet för fullgörandet af sitt arbete i det särskilda fallet kan betraktas såsom likställd med arbetaren, befinna sig i allmänhet i en ställning, som tillåter dem att gent emot arbetsgifvaren uppträda med mera sjelfständighet. Dels kunna de nemligen med större kraft göra sina fordringar gällande, och dels äro de lättare i stand att vägra kredit, när sådan begäres.

Hvad härefter vidkommer förslaget att framför inteckningar tillerkänna brukare af jord förmånsrätt ej mindre för fordran på grund af verkställda körslor och arbeten än äfven för förbättringar, hvilkas värde blifvit genom laga syn bestämdt, anser sig utskottet icke kunna förorda ett dylikt förslag. Legoaftalet är till sin natur och sina verkningar väsentligen skildt fran ett enkelt arbetsaftal och det skulle utan tvifvel verka till stort men för den fastighetskredit, hvaraf jordbruket måste begagna sig, derest äfven inom legoaftalets område skulle införas en förmånsrätt af den beskaffenhet, motionären föreslagit. Med den stora frihet att sjelfva reglera sin inbördes ställning, som är öfverlemnad åt egare och brukare af jord, torde den senare vara i stand att tillförsäkra sin ställning önskelig trygghet, och föreställer sig således utskottet, att så vida nödig omtänksamhet iakttages, det ifrågasatta skyddet kan utan afsevärd olägenhet undvaras.

På grund af hvad sålunda blifvit anfördt, får utskottet hemställa:

1:o) att ifrågavarande proposition må af Riksdagen bifallas,

2:o) att herr *Fjällbäcks* motion, i hvad densamma afser beviljande af förmånsrätt i större utsträckning än Kongl. Maj:t föreslagit, icke må till någon Riksdagens vidare åtgärd föranleda, samt

3:o) att herr *P. G. Peterssons* motion icke må af Riksdagen bifallas.

Stockholm den 27 april 1891.

På lagutskottets vägnar:

C. A. SJÖCRONA.

Reservationer:

af herrar *Sjöcrona*, grefve *Klingspor*, *L. O. Larsson* och *Claëson*, som ansett, att den tid, för hvilken förmånsrätt för innestående aflöning borde tillkomma arbetare, icke bort bestämmas längre än tre månader.

Herr *J. Anderson* har begärt få antecknadt, att han icke deltagit i ärendets slutliga behandling inom utskottet.
